

ŁUKASZ MALINOWSKI

MAŁY PRZEWODNIK PO HISTORII POLSKI

18. WIELKA EMIGRACJA

Mój brat znów opowiedział wam o wojnie, a teraz Ania wam wyjaśni, jakie były jej konsekwencje. Niewesołe, gdyż car potraktował Polaków, trochę jak ojciec swoje niegrzeczne dzieci. Prawie wszystkiego im zakazał!

Emigracja do krajów europejskich

Mówi się, że nadzieja umiera ostatnia. Słowa te bardzo pasują do Polaków żyjących w XIX wieku, gdyż oni nigdy nie przestali wierzyć w szansę na wyrwanie się spod opieki cara. Przecież po upadku powstania ich sytuacja wyglądała na beznadziejną, a i tak planowali już następne bunty. Nie robili tego jednak w Królestwie Polskim, tylko na **emigracji**. A skąd się tam wzięli? Po zakończeniu walk władze Rosji ogłosiły amnestię, ale tylko dla zwykłych, szeregowych żołnierzy biorących udział w wojnie. Wszystkim organizatorom powstania, dowódcom oraz politykom zasiadającym w „buntowniczym” sejmie i rządzie groziły prześladowania i długoletnie wyroki więzienia. Ludzie ci zdecydowali się opuścić ojczyznę i szukać schronienia oraz poparcia dla naszej sprawy w innych krajach. Za nimi ruszyło też wielu zwykłych żołnierzy,

XIX-wieczna grafika przedstawiająca powitanie polskich emigrantów w Belgii. Fot. Wikimedia Commons, licencja public domain

studentów, poetów i uczonych, którzy wierzyli, że wspólnymi siłami zdołają zorganizować nowy bunt i przy wsparciu innych mocarstw wrócić do kraju z bronią w ręku.

Musicie wiedzieć, że w owym czasie w Europie panował dosyć rewolucyjny i buntowniczy nastrój. Wiele społeczeństw dążyło do zmian w duchu demokratycznym i naciskało na królów swoich państw, aby podzielili się władzą z parlamentem i zgodzili się na uchwalanie konstytucji. Dlatego w wielu miejscach nasi powstańcy byli witani jak bohaterowie. W niektórych miastach niemieckich urządzano nawet manifestacje na ich cześć, a twórcy muzyki i literatury wychwalali męstwo powstańców, którzy przeciwstawili się potężnej Rosji i przez wiele miesięcy potrafili skutecznie opierać się jej armii!

Kierunek: Francja

Prusy naciskały jednak, aby miasta niemieckie nie udzielały trwałego schronienia powstańcom, więc ci ruszyli do Francji. Tu również zostali gorąco powitani, chociaż bardziej przez zwykłych ludzi, niż przez władze, które obawiały się nawrotu rewolucji w swoim kraju. Francja udzieliła im jednak schronienia i jeszcze przyznała specjalne zasiłki dla powstańców, więc dla wielu z nich stała się drugim domem.

Z czasem masowe wyjazdy z naszego kraju po powstaniu listopadowym doczekały się miana **Wielkiej Emigracji**. Stało się to jednak nie z powodu liczby uciekinierów, ale dzięki ideom i prądom umysłowym, które zapanowały w tym środowisku.

Najwybitniejsi twórcy emigracyjni

To przecież na emigracji nasi wielcy poeci stworzyli swe najwybitniejsze dzieła. **Adam Mickiewicz** napisał **Dziady** oraz piękną epopeję **Pan Tadeusz**, która odtwarzała utraconą sielankę szlacheckiego życia na Litwie. W Paryżu Juliusz Słowacki opublikował dramat **Kordian**, a Zygmunt Krasiński swoją **Nie-Boską komedię**. Nieco później, do tych trzech wieszczów dołączył **Cyprian Kamil Norwid**. W tym czasie w Paryżu mieszkał i tworzył **Fryderyk Chopin**, najstynniejszego polskiego muzyka wszechczasów! Wielka Emigracja miała więc olbrzymi wpływ na kształt całej naszej polskiej kultury.

Działalność polityczna

Życie polskiej emigracji to jednak nie tylko działalność artystyczna, ale i polityczna. Znowu dały o sobie znać rodzinne waśnie i mimo początkowych starań wśród emigrantów nie udało się utrzymać jedności. Wykształciły się dwa główne obozy. Pierwszy proponował odbudowę Polski w oparciu o współpracę z innymi rządami i skupił się wokół **księcia Adama Czartoryskiego** i jego organizacji zwanej **Hotelem Lambert**. Jej członkowie należeli przeważnie do arystokracji i chcieli, aby nasze odrodzone państwo było monarchią konstytucyjną, której podstawy ustrojowe zapisano w Konstytucji 3 Maja. Drugi obóz uważał, że można wyzwolić naszą ojczyznę bez pomocy innych

Teofil Kwiatkowski, Polonez Chopina. Bal w Hotelu Lambert. Fot. Wikimedia Commons, licencja public domain

państw, a jedynie dzięki sile ludu. I nie chodziło im tylko o szlachtę, ale przede wszystkim o chłopów, którym chcieli przyznać pełnię praw i dać im na własność ziemię, którą uprawiali, znosząc tym samym obowiązek pańszczyzny (czyli przymusowej pracy w majątkach szlacheckich). Odrodzona Rzeczpospolita miała być federacją, czyli unią zamieszkujących ją narodów: Polaków, Litwinów, Ukraińców i Białorusinów. Najważniejszą organizacją w tym obozie stało się **Towarzystwo Demokratyczne Polskie**.

Hotel Lambert – organizacja monarchistyczna powstała w 1833 roku we Francji, która skupiała bogatych emigrantów z Polski po upadku powstania listopadowego. Kierował nią książę Adam Czartoryski. Hotel Lambert. Konserwatyści uważali, że Polska może odrodzić się tylko dzięki staraniom mocarstw europejskich. Działania członków organizacji miały charakter dyplomatyczny.

Towarzystwo Demokratyczne Polskie – zostało utworzone w Paryżu w 1832 roku z Polaków, którzy po upadku powstania listopadowego dołączyli do Wielkiej Emigracji. Jego założycielami byli Tadeusz Krępowicki i Aleksander Pułaski. Uważali, że Polska może uzyskać niepodległość dzięki staraniom samym Polaków i za klęskę powstania winili konserwatywną szlachtę.

CZY WIESZ, ŻE...

- We Francji Wielka Emigracja doczekała się swojej własnej prasy, na łamach której dyskutowano o kształcie przyszłej Polski. Najważniejsze czasopisma to „Pamiętnik Emigracji”, „Nowa Polska” czy „Pielgrzym Polski”. W Paryżu wydawano 70 polskich czasopism.
- Znanym emigrantem był także Joachim Lelewel – polski historyk, poliglota. Przed wybuchem powstania był działaczem politycznym i członkiem Rządu Narodowego Królestwa Polskiego, prezesem utworzonego podczas powstania Towarzystwa Patriotycznego. W 1837 roku założył Zjednoczenie Emigracji Polskiej.

DAWNIEJ TO BYŁO

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Stowarzyszenie
„Wspólnota Polska”

CENTRUM DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI
EDUKACYJNEGO, WARSZAWA POLSKA

MUZEUM
POCZĄTKÓW
PAŃSTWA
POLSKIEGO
W GNIEZNE